TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2024 m. rugsėjo 5 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Kredito įstaigų reorganizavimas ir likvidavimas – Direktyva 2001/24/EB – 3 ir 6 straipsniai – Reorganizavimo priemonė, kurios imamasi kredito įstaigos atžvilgiu – Šios kredito įstaigos prievolių ir įsipareigojimų perdavimas laikinam bankui prieš pareiškiant ieškinį, kuriuo prašoma įvykdyti skolinį reikalavimą, turėtą minėtai kredito įstaigai – Kai kurių iš šių įsipareigojimų ir atsakomybės pakartotinis perdavimas tai pačiai kredito įstaigai – Valstybės narės, kurioje pradedama atitinkama procedūra, teisė (*lex concursus*) – Reorganizavimo priemonės poveikis kitose valstybėse narėse – Tarpusavio pripažinimas – Reorganizavimo priemonės nepaskelbimo poveikis – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17, 21, 38 ir 47 straipsniai – Nuosavybės teisė – Veiksminga teisminė gynyba – Vartotojų apsauga – Direktyva 93/13/EB – 6 straipsnio 1 dalis – Nesąžiningos sąlygos – Teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principai – Teisė pareikšti ieškinį laikinam bankui“

Sujungtose bylose C-498/22–C-500/22

dėl *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) 2022 m. liepos 19 d. nutartimis, kurias Teisingumo Teismas gavo 2022 m. liepos 21 ir 22 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą bylose

Novo Banco ir kt. – Sucursal en España,

Banco de Portugal,

Fundo de Resolução

prieš

C.F.O. (C-498/22),

J.M.F.T.,

M.H.D.S. (C-499/22),

Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL (C-500/22)

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas C. Lycourgos, teisėjai O. Spineanu-Matei, J.-C. Bonichot, S. Rodin ir L. S. Rossi (pranešėja),

* Proceso kalba: ispanų.

generalinis advokatas J. Richard de la Tour,

posėdžio sekretorė L. Carrasco Marco, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2023 m. spalio 26 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– *Novo Banco SA – Sucursal en España*, atstovaujamo *abogados* B. Fiestas Muñoz, N. Rodríguez Fernández ir A. Suberviola Pagola,

– *Banco de Portugal* ir *Fundo de Resolução*, atstovaujamų *abogados* C. García Vega ir J. M. Rodríguez Cárcamo,

– C.F.O., atstovaujamo *abogado* J. M. Arroyo Lorenzo ir *procuradora* I. C. Covadonga Juliá Corujo,

– J.M.F.T ir M.H.D.S., atstovaujamų *abogado* J. A. Ballesteros Garrido,

– *Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL*, atstovaujamos *abogado* J. M. Aguado Maestro,

– Ispanijos vyriausybės, atstovaujamos L. Aguilera Ruiz ir A. Gavela Llopis,

– Portugalijos vyriausybės, atstovaujamos P. Barros da Costa, M. Esménio ir A. Rodrigues, padedamų *advogados* R. Esteves de Oliveira ir P. Pinheiro,

– Europos Parlamento, atstovaujamo J. Etienne, P. López-Carceller ir A. Tamás,

– Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos G. Rugge ir A. Westerhof Löfflerová,

– Europos Komisijos, atstovaujamos J. L. Buendía Sierra, A. Nijenhuis, N. Ruiz García ir D. Triantafyllou,

susipažinęs su 2024 m. kovo 21 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymai priimti prejudicinį sprendimą pateikti dėl 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo (OL L 125, 2001, p. 15; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 4 t., p. 15) 3 straipsnio 2 dalies ir 6 straipsnio, taip pat dėl 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (OL L 95, 1993, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 2 t., p. 288) 6 straipsnio 1 dalies, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 17, 21, 38 ir 47 straipsnių ir teisinio saugumo bei teisėtų lūkesčių apsaugos principų išaiškinimo.

2 Šie prašymai pateikti nagrinėjant *Novo Banco SA – Sucursal en España* (toliau – *Novo Banco*), palaikomo *Banco de Portugal* (Portugalijos bankas) ir *Fundo de Resolução* (Pertvarkymo fondas, Portugalija) ginčus su keliais *Novo Banco* klientais dėl Portugalijos kredito įstaigos *Banco Espíritu Santo SA* (BES) ir jos Ispanijos filialo (toliau – *BES Ispanija*), kurio teisių perėmėju tapo *Novo Banco*, atžvilgiu taikytų reorganizavimo priemonių poveikio įvairioms finansinių produktų ir paslaugų sutartims.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

Direktyva 2001/24

3 Direktyvos 2001/24 3, 4, 6, 7, 11, 12 ir 16 konstatuojamosios dalys suformuluotos taip:

„(3) Ši direktyva – tai dalis Bendrijos teisės aktų sistemos, nustatytos 2000 m. kovo 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva [2000/12/EB] dėl kredito įstaigų veiklos pradėjimo ir vykdymo [(OL L 126, 2000, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 6 sk., 3 t., p. 272)]. Pagal minėtą direktyvą veikianti kredito įstaiga ir visi veikiantys jos filialai kartu sudaro vieną subjektą, kurį prižiūri valstybės, išdavusios visoje [Europos] Bendrijoje galiojantį leidimą, kompetentingos institucijos.

(4) Minėtą ryšį tarp kredito įstaigos ir jos filialų panaikinti tuo atveju, kai būtina taikyti reorganizavimo priemones arba pradėti likvidavimo procedūrą, būtų ypač nepageidautina.

<…>

(6) Buveinės valstybės narės administracinės ar teisminės institucijos turi turėti išimtinį įgaliojimą priimti sprendimus dėl reorganizavimo priemonių, numatytų toje valstybėje narėje galiojančiuose teisės aktuose ir praktikoje, bei tokias priemones įgyvendinti. Kadangi valstybių narių teisės aktus ir praktiką suderinti sudėtinga, būtina, kad valstybės narės abipusiai pripažintų priemones, kurias kiekviena jų taiko kredito įstaigų, turinčių jų išduotus leidimus, gyvybingumui atkurti.

(7) Būtina užtikrinti, kad visose valstybėse narėse galiotų buveinės valstybės narės administracinių arba teisminių institucijų priimtos reorganizavimo priemonės ir priemonės, kurias tokioms reorganizavimo priemonėms administruoti priima minėtų institucijų paskirti asmenys ar įstaigos, įskaitant priemones, susijusias su galimybe sustabdyti mokėjimus, priverstinio vykdymo priemones arba sumažinti reikalavimus, ir bet kokią kitą priemonę, galinčią daryti poveikį trečiųjų šalių teisėms.

<…>

(11) Trečiąsias šalis būtina informuoti apie valstybėse narėse, kuriose veikia filialai, įgyvendinamas reorganizavimo priemones, jeigu šios priemonės gali trukdyti įgyvendinti tam tikras jų teises.

(12) Vienodo požiūrio į kreditorius principas, susijęs su jų galimybėmis iškelti bylą, reikalauja, kad buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos priimtų tokias priemones, kurių reikia, kad kreditoriai priimančiojoje valstybėje narėje galėtų įgyvendinti savo teises iškelti bylą per nustatytą terminą.

<…>

(16) Pagal vienodo požiūrio į kreditorius principą kredito įstaiga likviduojama laikantis vienybės ir universalumo principų, pagal kuriuos buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos turi turėti išimtinę jurisdikciją, o jų sprendimai turi būti pripažįstami ir, netaikant jokių formalumų, visose kitose valstybėse narėse turi turėti juridines pasekmes, apibrėžtas buveinės valstybės narės teisėje, išskyrus tuos atvejus, kai šioje direktyvoje numatyta kitaip.“

4 Direktyvos 2001/24 1 straipsnio 1 dalyje įtvirtina:

„Ši direktyva taikoma kredito įstaigoms ir jų filialams, įsteigtiems valstybėse narėse kitose nei valstybės narės, kuriose yra jų pagrindinės buveinės, tokia prasme, kaip vartojama Direktyvos 2000/12/EB 1 straipsnio 1 ir 3 punktuose, atsižvelgiant į tos direktyvos 2 straipsnio 3 dalyje nustatytas sąlygas ir išimtis.“

5 Pagal Direktyvos 2001/24 2 straipsnio septintą įtrauką „reorganizavimo priemonės“ – tai „priemonės, skirtos kredito įstaigos finansinei padėčiai išsaugoti arba atkurti ir galinčios daryti poveikį trečiųjų šalių pirmiau turėtoms teisėms, įskaitant priemones, susijusias su galimybe sustabdyti mokėjimus, vykdymo priemones arba reikalavimų sumažinimą“.

6 Šios direktyvos II antraštinę dalį „Reorganizavimo priemonės“ sudaro 3–8 straipsniai.

7 Tos direktyvos 3 straipsnyje „Reorganizavimo priemonių priėmimas – taikoma teisė“ nustatyta:

„1. Buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos turi išimtinę teisę priimti sprendimą dėl vienos arba kelių reorganizavimo priemonių įgyvendinimo kredito įstaigoje, įskaitant jos filialus, įsteigtus kitose valstybėse narėse.

2. Reorganizavimo priemonės taikomos laikantis buveinės valstybės narės įstatymų ir kitų teisės aktų, išskyrus atvejus, kai šioje direktyvoje numatyta kitaip.

Jos galioja visoje Bendrijoje pagal tos valstybės narės teisės aktus, netaikant kitų formalumų, taip pat kitose valstybėse narėse esančių trečiųjų šalių atžvilgiu, net jei trečiosioms šalims taikomose priimančiosios valstybės narės taisyklėse tokių priemonių nenumatyta arba joms įgyvendinti neįvykdytos numatytos sąlygos.

Reorganizavimo priemonės visoje Bendrijoje taikomos, joms įsigaliojus jas priėmusioje valstybėje narėje.“

8 Tos pačios direktyvos 6 straipsnyje „Paskelbimas“ numatyta:

„1. Jeigu reorganizavimo priemonių įgyvendinimas, dėl kurio buvo priimtas sprendimas pagal 3 straipsnio 1 ir 2 dalis, gali daryti poveikį trečiųjų šalių teisėms priimančiojoje valstybėje narėje ir jeigu buveinės valstybėje narėje gali būti apskųstas sprendimas taikyti tokią priemonę, buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos, administratorius ar asmuo, kuriam

tokie įgaliojimai suteikti buveinės valstybėje narėje, pirmiau minėto sprendimo ištrauką paskelbia *Europos Bendrijų oficialiajame leidinyje ir* dviejuose kiekvienos priimančiosios valstybės narės nacionaliniuose laikraščiuose, kad būtų galima laiku pasinaudoti teise apskųsti sprendimą.

2. Ištrauka iš šio straipsnio 1 dalyje numatyto sprendimo kaip galima anksčiau tinkamiausiu maršrutu išsiunčiama Europos Bendrijų Oficialių leidinių biurui ir dviem kiekvienos priimančiosios valstybės narės nacionaliniams laikraščiams.

3. Europos Bendrijų Oficialių leidinių biuras minėtą ištrauką paskelbia ne vėliau kaip per dvylika dienų po jos išsiuntimo.

4. Skelbtinoje sprendimo ištraukoje atitinkamų valstybių narių valstybine kalba arba kalbomis pirmiausia nurodoma priimto sprendimo tikslas ir teisinis pagrindas, terminai, per kuriuos jis gali būti apskųstas, aiškiai nurodant galutines terminų datas bei visus skundą nagrinėti įgaliotų institucijų arba teismų adresus.

5. Reorganizavimo priemonės taikomos neatsižvelgiant į 1–3 dalyse nustatytas priemones ir galioja visiems kreditoriams, išskyrus tuos atvejus, kai buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos ar minėtas priemones reglamentuojanti tos valstybės teisė numato kitaip.“

9 Direktyvos 2001/24 32 straipsnyje „Nagrinėjami ieškiniai“ nustatyta:

„Reorganizavimo priemonių arba likvidavimo procedūros poveikį nagrinėjamam ieškiniui dėl turto arba iš kredito įstaigos atimtos teisės reglamentuoja tik valstybės narės, kurioje nagrinėjamas ieškinys, teisė.“

Direktyva 2014/59/ES

10 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/59/ES, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 82/891/EEB, direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB, 2011/35/ES, 2012/30/ES bei 2013/36/ES ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1093/2010 bei (ES) Nr. 648/2012 (OL L 173, 2014, p. 190), 65 konstatuojamoji dalis suformuluota taip:

„kaip įstaigos, kuri visiškai arba iš dalies priklauso vienai arba daugiau viešųjų institucijų arba yra kontroliuojama pertvarkymo institucijos, laikinos įstaigos pagrindinis tikslas turėtų būti užtikrinti, kad žlungančios įstaigos klientams būtų toliau teikiamos esminės finansinės paslaugos ir kad būtų tęsiama esminė finansinė veikla. Laikina įstaiga turėtų būti valdoma kaip gyvybinga veiklą galinti tęsti įstaiga ir, susidarius tinkamoms sąlygoms, neviršijant šioje direktyvoje nustatyto laikotarpio, grąžinama į rinką arba likviduojama, jei nėra gyvybinga.“

11 Direktyvos 2014/59 83 straipsnyje „Pertvarkymo institucijų procedūrinės pareigos“ numatyta:

„1. Valstybės narės užtikrina, kad pertvarkymo institucijos kuo skubiau po pertvarkymo veiksmų pradžios įvykdytų 2, 3 ir 4 dalyse nustatytus reikalavimus.

<…>

4. Pertvarkymo institucija paskelbia potvarkio arba priemonės, kuriais nurodoma imtis pertvarkymo veiksmų, kopiją arba pranešimą, kuriame apibendrinamas pertvarkymo veiksmų poveikis, ypač poveikis mažmeniniams vartotojams, ir, jei taikoma, 69, 70 ir 71 straipsniuose nurodyto sustabdymo ar apribojimo sąlygas ir laikotarpį, arba užtikrina jų paskelbimą tokiomis priemonėmis:

a) savo oficialioje interneto svetainėje;

b) kompetentingos institucijos (jei tai nėra pati pertvarkymo institucija) interneto svetainėje ir [Europos bankininkystės institucijos; toliau – EBI] interneto svetainėje;

c) pertvarkomos įstaigos interneto svetainėje;

d) kai pertvarkomos įstaigos akcijomis, kitomis nuosavybės priemonėmis arba skolos priemonėmis leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, – priemonėmis, naudojamomis reglamentuojamai informacijai apie pertvarkomą įstaigą skelbti pagal [2004 m. gruodžio 15 d.] Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2004/109/EB [dėl informacijos apie emitentus, kurių vertybiniais popieriais leista prekiauti reguliuojamoje rinkoje, skaidrumo reikalavimų suderinimo, iš dalies keičiančios Direktyvą 2001/34/EB (OL L 390, 2004, p. 38)] 21 straipsnio 1 dalį.

<…>“

12 Direktyvos 2014/59 117 straipsnio „Direktyvos 2001/24/EB daliniai pakeitimai“ 1 dalyje numatyta, kad šios direktyvos 1 straipsnis papildomas 5 dalimi, pagal kurią „[š]ios direktyvos 4 ir 7 straipsniai netaikomi, kai taikomas Direktyvos 2014/59/ES 83 straipsnis“.

13 Pagal Direktyvos 2014/59 130 straipsnio 1 dalį jos perkėlimo į nacionalinę teisę terminas buvo 2014 m. gruodžio 31 d.

14 Pagal šios direktyvos 131 straipsnį ji įsigaliojo dvidešimtą dieną po jos paskelbimo *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje*, t. y. 2014 m. liepos 2 d.

Direktyva 93/13

15 Direktyvos 93/13 3 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.“

16 Šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

17 Tos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuotų pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

Ispanijos teisė

18 2005 m. balandžio 22 d. *Ley 6/2005 sobre Saneamiento y liquidación de las entidades de crédito* (Įstatymas Nr. 6/2005 dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo) (BOE Nr. 97, 2005 m. balandžio 23 d., p. 13912) Direktyva 2001/24 buvo perkelta į Ispanijos teisės sistemą.

19 Šio įstatymo 19 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Kai kredito įstaigai, turinčiai leidimą veikti tam tikroje valstybėje narėje ir turinčiai bent vieną filialą Ispanijoje arba teikiančiai joje savo paslaugas, priimta reorganizavimo priemonė arba pradėta likvidavimo procedūra, ši priemonė ar procedūra visapusiai, netaikant jokių papildomų formalumų, veikia Ispanijoje iš karto, kai ji įsigalioja valstybėje narėje, kurioje priemonė priimta ar pradėta procedūra.“

Portugalijos teisė

20 *Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedades Financeiras* (Bendroji kredito įstaigoms ir finansų bendrovėms taikoma tvarka), patvirtintos 1992 m. gruodžio 31 d. *Decreto-Lei [que] Aprova o Regime Geral das Instituições de Crédito e Sociedades Financeiras* (Dekretas įstatymas, kuriuo patvirtinama Bendroji kredito įstaigoms ir finansų bendrovėms taikoma tvarka; *Diário da República*, serija I-A, Nr. 301-A/2012, toliau – RGICSF) 145-C ir paskesni straipsniai buvo įtraukti 2012 m. vasario 10 d. *Decreto-Lei n.º 31-A/2012* (Dekretas įstatymas Nr. 31-A/2012; *Diário da República*, 1 serija, Nr. 30, 2012 m. vasario 10 d.). Šiuose straipsniuose reglamentuojamos kredito įstaigų ir finansų bendrovių reorganizavimo ir pertvarkymo priemonės.

Pagrindinės bylos ir prejudiciniai klausimai

Byla C-498/22

21 2006 m. gruodžio 11 d. C.F.O., vartotojas, sudarė su *BES Ispanija* hipoteka užtikrintos paskolos sutartį, į kurią buvo įtraukta vadinamoji 2 % palūkanų normos „apatinės ribos“ sąlyga.

22 2013 m. gegužės 9 d. sprendime *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) pripažino, kad tokia sąlyga yra nesąžininga, nes jai trūksta skaidrumo. Tuomet C.F.O. paprašė *BES Ispanija* jos nebetaikyti. Nuo 2013 m. birželio mėn. *BES Ispanija* tos sutarties sąlygos nebetaikė.

23 Taikydama RGICSF ir BES patyrus didelių finansinių sunkumų, *Banco de Portugal* valdyba 2014 m. rugpjūčio 3 d. sprendimu, iš dalies pakeistu 2014 m. rugpjūčio 11 d. sprendimu (toliau – 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimas), patvirtino šios kredito įstaigos vadinamąsias „pertvarkymo priemones“.

24 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimu Portugalijos bankas įsteigė „laikiną banką“ arba „laikiną įstaigą“, t. y. *Novo Banco*, kuriam buvo perduotas to sprendimo 2 priede aprašytas BES turtas, įsipareigojimai ir kitas nematerialusis turtas.

25 Šiame 2 priede buvo nurodyti tam tikri įsipareigojimai, kurie nebuvo perduoti *Novo Banco*, todėl išliko BES turto dalis. Tarp šių įsipareigojimų yra ir minėto 2 priedo 1 dalies b punkto v papunktyje išvardyti įsipareigojimai, t. y. „įsipareigojimai ar rizikos, visų pirma susiję su sukčiavimu arba reglamentuojamojo pobūdžio nuostatų, baudžiamosios teisės arba administracinės teisės srities sprendimų pažeidimu“.

26 Po šio sprendimo 24 punkte nurodyto perdavimo *Novo Banco* tapo hipoteka užtikrintos paskolos, sudarytos 2006 m. gruodžio 11 d., kreditoriumi ir pradėjo C.F.O. siųsti pranešimus sumokėti paskolos mėnesio įmokas.

27 2014 m. spalio 3 d. *Banco de España* (Ispanijos bankas) paskelbė pranešimą *Boletín del Estado*, kuriame buvo nurodyta, kad 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimu Portugalijos bankas pritaikė BES pertvarkymo priemonę, t. y. perdavė dalį BES veiklos *Novo Banco*, kuris nepertraukiamai tęs įprastą BES veiklą, nes ši priemonė laikoma reorganizavimo priemone, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2001/24 2 straipsnį.

28 2015 m. gruodžio 29 d. Portugalijos bankas priėmė du sprendimus, kuriais siekiama iš dalies pakeisti ir paaiškinti 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimo 2 priedą (toliau – 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimai).

29 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimuose, be kita ko, nurodyta, kad „konkrečiai, nuo tos dienos, šie BES įsipareigojimai nebuvo perduoti *Novo Banco*: <…> v) visi reikalavimai ir kompensacijos, susiję su kai kurių paskolos sutarčių, pagal kurias BES buvo kredito davėja, sąlygų galimu panaikinimu“.

30 Paskelbus 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980), C.F.O. 2017 m. sausio mėn. pareikalavo, kad būtų grąžintos sumos, kurias *BES Ispanija* gavo pagal hipoteka užtikrintos paskolos sutarties „apatinės ribos“ sąlygą.

31 2017 m. kovo 21 d. raštu *Novo Banco* atmetė šį reikalavimą motyvuodamas tuo, kad *BES Ispanija* veikė visiškai skaidriai, kiek tai taikoma informacijai, susijusiai su šia „apatinės ribos“ sąlyga, kuri buvo pateikta 2006 m. lapkričio 24 d. pasirašytame pasiūlyme.

32 2017 m. gegužės 4 d. C.F.O. pareiškė *Novo Banco* ieškinį prašydamas, pirma, pripažinti minėtą sąlygą negaliojančia dėl jos nesąžiningumo ir, antra, įpareigoti *Novo Banco* grąžinti sumas, kurias jis nepagrįstai sumokėjo pagal šią sąlygą.

33 *Novo Banco* pateikė šio ieškinio nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą, kadangi jam nebuvo galima pareikšti ieškinio, motyvuodamas tuo, kad skolinis reikalavimas, kuris galėjo atsirasti C.F.O. naudai, t. y. sumų, kurias *BES Ispanija* gavo taikydama atitinkamą „apatinės ribos“ sąlygą, grąžinimas, nebuvo jam perduotas reorganizavimo priemonėmis, kurių Portugalijos bankas ėmėsi dėl BES.

34 Tiek pirmosios instancijos teismas, tiek apeliacinės instancijos teismas *Audiencia Provincial* (provincijos teismas, Ispanija) atmetė *Novo Banco* pateiktą prieštaravimą ir patenkino C.F.O ieškinį.

35 *Novo Banco* pateikė kasacinį skundą *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, o šis patenkino Portugalijos banko ir Pertvarkymo fondo prašymą leisti įstoti į bylą palaikyti šio skundo reikalavimų.

36 Nacionalinis teismas pirmiausia pažymi, kad BES atžvilgiu taikytos reorganizavimo priemonės patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, kaip Teisingumo Teismas jau yra konstatavęs 2022 m. gegužės 5 d. Sprendime *BPC Lux 2 ir kt.* (C-83/20, EU:C:2022:346, 28–30 punktai), todėl pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija vertintina kaip apibūdinanti šios teisės įgyvendinimą, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

37 Antra, jis nurodo, kad nors 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimas ir 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimai laikomi reorganizavimo priemonėmis pagal Direktyvą 2001/24, kaip Teisingumo Teismas konstatavo 2021 m. balandžio 29 d. Sprendime *Banco de Portugal ir kt.* (C-504/19, EU:C:2021:335), ir gali turėti įtakos tretiesiems asmenims, jie nebuvo paskelbti, pažeidžiant šios direktyvos 6 straipsnio 1–4 dalių reikalavimus. Šiuo klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad Portugalijos banko interneto svetainėje anglų ir portugalų kalbomis, taip pat Ispanijos žiniasklaidoje paskelbta informacija apie BES krizę ir *Novo Banco* įsteigimą buvo labai bendro pobūdžio ir neleido atitinkamiems klientams nustatyti įsipareigojimų, kuriems netaikomas turto perdavimas, ir suvokti, kad dėl šios išimties jų teisės ribojamos. Be to, *Novo Banco* klientams skirtais pranešimais veikiau siekta atmesti bet kokią prielaidą, kad atitinkamos reorganizavimo priemonės galėjo jiems turėti įtakos. Nacionalinis teismas taip pat pažymi, kad šio sprendimo 27 punkte paminėtas Ispanijos banko paskelbtas pranešimas taip pat neatitiko šioje nuostatoje nustatytų sąlygų.

38 Kadangi pranešimas nebuvo paskelbtas pagal Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 1–4 dalyse įtvirtintus reikalavimus, beveik visiems Ispanijoje gyvenantiems aptariamo banko klientams buvo užkirstas kelias pareikšti ieškinį dėl Portugalijos banko sprendimų, taigi jiems teko pareikšti ieškinius *Novo Banco*, tačiau pastarasis pareiškė jų nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą, nes atitinkamomis reorganizavimo priemonėmis nebuvo perduota pareiga grąžinti sumas, kurias šie klientai sumokėjo dėl nesąžiningos sąlygos taikymo.

39 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 5 dalis, pagal kurią reorganizavimo priemonės taikomos ir sukelia pasekmių, neatsižvelgiant į šios direktyvos 6 straipsnio 1–3 dalyse numatytas paskelbimo priemones, neturėtų leisti ilgalaikio nepaskelbimo apie šiomis priemonėmis atitinkamo subjekto klientams nustatomus teisių apribojimus ar atėmimą, taip pat apie paveiktų asmenų turimas teisių gynimo priemones ir tvarką.

40 Taigi nacionalinis teismas abejoja, ar Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta pareiga priimančiojoje valstybėje narėje pripažinti buveinės valstybėje narėje patvirtintų reorganizavimo priemonių pasekmes gali būti suderinama su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintu veiksmingos teisminės gynybos principu, bet kokios diskriminacijos dėl pilietybės draudimu, numatytu jos 21 straipsnio 2 dalyje, ir teisinio saugumo principu, kai tokios priemonės nebuvo paskelbtos taip, kaip to reikalaujama pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1–4 dalis.

41 Trečia, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad *Novo Banco* dėl C.F.O. jam pateikto reikalavimo grąžinti sumas esmės atsakė, kad „bankas veikė visiškai skaidriai“. Todėl C.F.O. pareiškė ieškinį, būdamas visiškai įsitikinęs, kad *Novo Banco*, kaip viešosios valdžios institucijos, veikiančios pagal Sąjungos teisę, kontroliuojama banko įstaiga, perėmė visas *BES Ispanija* įsipareigojimus ir atsakomybę pagal šią sutartį.

42 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar tuo atveju, kai priimančiojoje valstybėje narėje gyvenantis vartotojas galėjo pagrįsti savo teisėtus lūkesčius dėl laikino banko, kontroliuojamo buveinės valstybės narės valdžios institucijos, elgesio, Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga pripažinti reorganizavimo priemonių sukeliamas pasekmes atitinka Chartijos 47 straipsnį ir teisinio saugumo principą.

43 Galiausiai, ketvirta, nacionaliniam teismui kyla klausimas dėl sutartinių santykių „suskaidymo“, priėmus pagrindinėje byloje nagrinėjamas reorganizavimo priemones, teisėtumo pagal Sąjungos teisę, visų pirma pagal Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalį. Iš tiesų, to teismo teigimu, nors atitinkamas vartotojas yra saistomas įsipareigojimų *Novo Banco* ir privalo mokėti jam iš pradžių su *BES Ispanija* sudarytos hipoteka užtikrintos paskolos mėnesines įmokas, *Novo Banco* atleidžiamas nuo pareigos grąžinti sumas, kurias *BES Ispanija* gavo pagal atitinkamą „apatinės ribos“ sąlygą, todėl šiam vartotojui tenka finansinės nesąžiningos sąlygos sukeliamos pasekmės, nes jis bet kuriuo atveju negalėtų susigrąžinti šių sumų iš BES, kadangi ši yra nemoki.

44 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad vartotojų teisėms turėtų būti teikiama pirmenybė finansų sistemos stabilumo atžvilgiu. Šiuo klausimu jis nurodo, kad 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendime *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980) Teisingumo Teismas konstatavo, kad *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) jurisprudencija, kuria, siekiant užtikrinti Ispanijos finansų sistemos, kurią tuo metu buvo ištikusi didelė krizė, stabilumą ribojamos restitucinės pasekmės, kai panaikinamos pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudarytose hipoteka užtikrintose paskolos sutartyse esančios „apatinės ribos“ sąlygos, prieštarauja Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 daliai.

45 Be to, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad reorganizavimo priemonių, kurios praktiškai neleidžia atitinkamam vartotojui pasinaudoti teise susigrąžinti dėl nesąžiningos sąlygos taikymo sumokėtas sumas, nors tas vartotojas ir toliau privalo mokėti mėnesines įmokas pagal sudarytą hipoteka užtikrintos paskolos sutartį, pasekmių pripažinimas galėtų reikšti neproporcingą šio vartotojo teisės į nuosavybę apribojimą, prieštaraujantį Chartijos 17 straipsniui.

46 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar su pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą pagal [Chartijos] 47 straipsnį, bendruoju teisinio saugumo principu, lygybės principu ir Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje numatytu draudimu diskriminuoti dėl pilietybės suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, nepaskelbto [šios direktyvos] 6 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta tvarka, pasekmės?

2. Ar su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos pasekmės, kurias sukelia buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimas, pagal kurį, perduodant banko, kuriam taikomos reorganizavimo priemonės, įprastinę veiklą ir tam tikrą turtą „laikinam bankui“, neįtraukiamos tam tikros prievolės ir įsipareigojimai, kai paties „laikino banko“, kurį kontroliuoja Sąjungos teisę taikanti valdžios institucija, veiksmai lėmė

teisėtus klientų priimančiojoje valstybėje narėje lūkesčius, kad jis prisiėmė įsipareigojimus, atitinkančius banko, kuriam taikoma reorganizavimo priemonė, turėtus įsipareigojimus ir prievoles tiems klientams?

3. Ar su Chartijos 17 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į nuosavybę, Chartijos 38 straipsnyje įtvirtintu aukšto lygio vartotojų apsaugos principu, [Direktyvos 93/13] 6 straipsnio 1 dalimi ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuriuo „laikinam bankui“ perduodamas kreditoriaus reikalavimas pagal hipoteka užtikrintos paskolos sutartį, tačiau kartu negyvybingas bankas įpareigojamas grąžinti pagal nesąžiningą šios sutarties sąlygą gautas sumas, pasekmės?“

Byla C-499/22

47 J.M.F.T. ir M.H.D.S. atidarė vertybinių popierių sąskaitą ir sudarė investicijų portfelio valdymo sutartį su *BES Ispanija*.

48 2007 m. spalio 3 d. jie su *BES Ispanija* sudarė netipinę finansinę sutartį (toliau – NFS), t. y. sudėtinį didelės rizikos finansinį produktą, kurio kintamoji palūkanų norma indeksuojama atsižvelgiant į kitų kredito įstaigų akcijų vertės pokyčius. NFS terminas baigėsi 2014 m. spalio 11 d., t. y. tą dieną, kai ją nutraukė ir pagal ją atsiskaitė *Novo Banco* (ta sutartis jam buvo nuostolinga), per tą laiką perėmęs *BES Ispanija* teises ir pareigas.

49 2008 m. balandžio 28 d. J.M.F.T. ir M.H.D.S. taip pat sudarė su *BES Ispanija* sutartį dėl struktūrinio finansinio produkto, jos terminas baigėsi 2013 m. balandžio 28 d. ir *BES Ispanija* pagal ją atsiskaitė (sutartis buvo nuostolinga).

50 2014 m. rugpjūčio mėn. J.M.F.T. gavo kelis *Novo Banco* pranešimus, kuriuose, Portugalijos bankui priėmus sprendimus dėl BES, buvo nurodytas bankinių santykių tarp *BES Ispanija* klientų ir naujo subjekto, t. y. *Novo Banco* tęstinumas, taip pat pateiktas NFS finansinės būklės išrašas.

51 2017 m. balandžio 17 d. J.M.F.T. ir M.H.D.S. pareiškė *Novo Banco* ieškinį, prašydami, pirma, panaikinti abi finansines sutartis dėl klaidingo sutikimo dėl BES Ispanija jiems pateiktos nepakankamos informacijos, taip pat grąžinti kiekvienos šalies gautas sumas kartu su palūkanomis, skaičiuojamomis nuo kiekvieno mokėjimo dienos. Nepatenkinus šio reikalavimo, J.M.F.T. ir M.H.D.S. prašė įpareigoti *Novo Banco* atlyginti nuostolius, patirtus įsigyjant abu finansinius produktus, kartu su palūkanomis, apskaičiuotomis pagal teisės aktuose nustatytą palūkanų normą nuo pranešimo apie ieškinį dienos.

52 *Novo Banco* nesutiko su ieškiniu ir nurodė, kad jam negalima jo pareikšti, kadangi skolinis reikalavimas, kuris galėjo atsirasti J M.F.T. ir M.H.D.S. naudai, t. y. sumų, kurias jie sumokėjo už finansinius produktus, grąžinimas dėl galimo aptariamų sutarčių negaliojimo arba nuostolių, patirtų dėl to, kad šie klientai nebuvo informuoti apie pagrindinėje byloje aptariamų finansinių priemonių riziką, atlyginimas nebuvo perduotas *Novo Banco* reorganizavimo priemonėmis, kurių Portugalijos bankas ėmėsi dėl BES.

53 Pirmosios instancijos teismas ieškinį patenkino.

54 *Novo Banco* pateikus apeliacinį skundą, *Audiencia Provincial* (provincijos teismas) jį patenkino tiek, kiek jis susijęs su 2008 m. balandžio 28 d. sudaryta sutartimi, motyvuodamas tuo, kad *BES Ispanija* atsiskaitė pagal ją 2013 m. balandžio 28 d., t. y. prieš tai, kai įgyvendinant BES reorganizavimo priemones buvo įsteigtas *Novo Banco*. To teismo vertinimu, atitinkamas sandoris baigė galioti dar prieš imantis šių priemonių, todėl laikinam bankui nebuvo perduota jokių iš šios sutarties kylančių prievolių ar įsipareigojimų.

55 Vis dėlto *Audiencia Provincial* (provincijos teismas) paliko galioti pirmosios instancijos teismo priimtą sprendimą, kiek jis susijęs su NFS, kurią administravo, o 2014 m. spalio mėn. pagal ją atsiskaitė *Novo Banco*. Šis teismas taip pat nurodė, kad pagal 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimą perdavimas neapėmė ne struktūrizuoto produkto, kaip antai NFS, o BES įstaigų išleistų skolos priemonių.

56 Gavęs kasacinius skundus dėl šio sprendimo (taip pat ir *Novo Banco*, palaikomo Portugalijos banko ir Pertvarkymo fondo, kasacinį skundą), *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) kelia klausimą dėl Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos pareigos priimančiojoje valstybėje narėje pripažinti buveinės valstybėje narėje priimtų reorganizavimo priemonių pasekmes, atsižvelgiant į Sąjungos teisės nuostatas ir principus, nurodytus nutartyje dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-498/22 (išskyrus Direktyvą 93/13), teisėtumo ir iš esmės remiantis analogiškais pagrindais, apibendrintais šio sprendimo 37–42 punktuose, susijusiuose su minėta nutartimi.

57 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar su pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą pagal [C]hartijos 47 straipsnį, bendruoju teisinio saugumo principu, lygybės principu ir Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje numatytu draudimu diskriminuoti dėl pilietybės suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, nepaskelbto [šios direktyvos] 6 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta tvarka, pasekmės?

2. Ar su Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos pasekmės, kurias sukelia buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimas, pagal kurį, perduodant banko, kuriam taikomos reorganizavimo priemonės, įprastinę veiklą ir tam tikrą turtą „laikinam bankui“, neįtraukiamos tam tikros prievolės ir įsipareigojimai, kai paties „laikino banko“, kurį kontroliuoja Sąjungos teisę taikanti valdžios institucija, veiksmai lėmė teisėtus klientų priimančiojoje valstybėje narėje lūkesčius, kad jis prisiėmė įsipareigojimus, atitinkančius banko, kuriam taikoma reorganizavimo priemonė, turėtus įsipareigojimus ir prievoles tiems klientams?

3. Ar su Chartijos 17 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į nuosavybę, Chartijos 38 straipsnyje įtvirtintu aukšto lygio vartotojų apsaugos principu ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuriuo „laikinam bankui“ perduodama kreditoriaus pozicija banko, kuriam taikomos reorganizavimo priemonės, sutartiniuose santykiuose, tačiau kartu

negyvybingas bankas įpareigojamas grąžinti klientui sumokėtas sumas pagal sutartis, kurios buvo nutrauktos negavus kliento sutikimo, nes bankas nepateikė pakankamai informacijos, pasekmės?“

Byla C-500/22

58 2014 m. lapkričio 17 d. *Proyectos, Obras y Servicios de Badajoz SL* (toliau – POSB) antrinėje rinkoje už 100 000 EUR įsigijo privilegijuotąją obligaciją „Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016“, jos išpirkimo terminas suėjo 2016 m. liepos 15 d.

59 Šią obligaciją išleido BES, tačiau tuo metu, kai POSB ją įsigijo per investicinę įmonę, ši nesubordinuotoji skolos priemonė buvo *Novo Banco* turto, perduoto jam pagal 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimą, dalis.

60 2015 m. liepos mėn. *Novo Banco* pervedė POSB pajamas iš 2014–2015 m. obligacijų grąžos.

61 Suėjus minėtos obligacijos išpirkimo terminui, *Novo Banco* nesumokėjo POSB 2015–2016 m. obligacijų grąžos ir negrąžino jai jos nominaliosios vertės.

62 Atsakydamas į minėtos bendrovės skundą, *Novo Banco* nurodė, kad jo atsisakymas sumokėti buvo grindžiamas 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimais, kuriais Portugalijos bankas su ta *Novo Banco* prievole susijusius įsipareigojimus „pakartotinai perdavė“ BES. Šiuose sprendimuose, be kita ko, buvo numatytas *Novo Banco* nesubordinuotųjų obligacijų „pakartotinis perdavimas“ BES, kurio teisės ir pareigos kyla iš minėtų sprendimų 2B priede išvardytų nesubordinuotųjų skolos priemonių, įskaitant „Senior Bond NB 6,875 % maturity July 2016“.

63 2017 m. birželio 25 d. POSB pareiškė *Novo Banco* ieškinį dėl 2015–2016 m. metinės obligacijų grąžos sumokėjimo ir sumos, atitinkančios nominaliąją obligacijos vertę, grąžinimo.

64 *Novo Banco* pareiškė ieškinio nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą, motyvuodamas tuo, kad jam nebuvo galima pareikšti ieškinio, kadangi su šia prievole susiję įsipareigojimai buvo „pakartotinai perduoti“ BES.

65 Tiek pirmosios instancijos teismas, tiek apeliacinės instancijos teismas *Audiencia Provincial* (provincijos teismas) atmetė *Novo Banco* prieštaravimą ir patenkino ieškinį.

66 Gavęs *Novo Banco*, palaikomo Portugalijos banko ir Pertvarkymo fondo, kasacinį skundą, *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) kelia klausimą, pirma, dėl Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalyje nustatytos pareigos priimančiojoje valstybėje narėje pripažinti buveinės valstybėje narėje priimtų reorganizavimo priemonių pasekmes, atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnį, teisinio saugumo ir lygybės principus bei Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje įtvirtintą diskriminacijos dėl pilietybės draudimo principą, teisėtumo ir iš esmės remiantis analogiškais pagrindais, apibendrintais šio sprendimo 37–40 punktuose, susijusiuose su nutartimi dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje C-498/22.

67 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad nesubordinuotosios skolos priemonės turėjimas suteikia POSB Chartijos 17 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės į nuosavybę apsaugą. Vis dėlto, kaip nurodo nacionalinis teismas, prievolių ir įsipareigojimų, susijusių su šiuo skolos vertybiniu popieriumi, „pakartotinis perdavimas“ BES praktiškai reikštų nuosavybės teisės atėmimą iš jos, nes BES yra negyvybingas bankas, neturintis savo turto.

68 Tiesa, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodo, kad jam nekyla abejonių, jog Chartijos 17 straipsnyje pripažįstama pagrindinė teisė nėra absoliuti, ir gali būti atimta iš turėtojo, kai tai yra būtina visuomenės poreikiams įstatymo nustatytais atvejais bei sąlygomis laiku ir teisingai už ją atlyginant.

69 Nacionalinis teismas teigia, kad vienas iš tokių atvejų yra akcininkų ir kreditorių, kuriems taikomos negyvybingo banko atžvilgiu priimtos pertvarkymo priemonės, atvejis. Vis dėlto jis pažymi, kad POSB nėra nei BES akcininkas, nei kreditorius; įsigydamas nesubordinuotosios skolos priemonę jis tapo kapitalizuoto ir mokaus banko, t. y. *Novo Banco* kreditoriumi.

70 Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad nuosavybės teisės iš POSB atėmimas laiku ir teisingai už ją neatlyginant, remiantis Portugalijos bankui tos pačios institucijos sprendimu, apie kurį nebuvo viešai paskelbta, kaip reikalaujama pagal Direktyvą 2001/24, suteiktais įgaliojimais „pakartotinai perduoti“, gali pažeisti teisinio saugumo principą ir reikšti neproporcingą Chartijos 17 straipsnyje įtvirtintos pagrindinės teisės į nuosavybę apribojimą.

71 Šiomis aplinkybėmis *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas) nutarė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar su pagrindine teise į veiksmingą teisinę gynybą pagal [Chartijos] 47 straipsnį, bendruoju teisinio saugumo principu, lygybės principu ir Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje numatytu draudimu diskriminuoti dėl pilietybės suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, nepaskelbto Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta tvarka, pasekmės?

2. Ar su [Chartijos] 17 straipsnyje įtvirtinta pagrindine teise į nuosavybę ir bendruoju teisinio saugumo principu suderinamas Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalies aiškinimas, pagal kurį priimančiojoje valstybėje narėje pripažįstamos buveinės valstybės narės kompetentingos administracinės institucijos sprendimo, kuriuo negyvybingam bankui, kuriam taikomos pertvarkymo priemonės, pakartotinai perduodamos iš trečiojo asmens įsigytos nesubordinuotosios obligacijos kylančios prievolės ir įsipareigojimai (kai šios prievolės ir įsipareigojimai sudarė „laikino banko“ turtą), pasekmės?“

Procesas Teisingumo Teisme

72 2022 m. rugsėjo 27 d. Teisingumo Teismo pirmininkas, remdamasis Teisingumo Teismo procedūros reglamento 54 straipsniu, nusprendė sujungti bylas C-498/22–C-500/22, kad būtų bendrai vykdomos rašytinė ir žodinė proceso dalys ir priimtas sprendimas.

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmųjų klausimų bylose C-498/22–C-500/22

73 Pirmaisiais klausimais bylose C-498/22–C-500/22 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis ir 6 straipsnis, siejami su Chartijos 21 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsnio pirma pastraipa, taip pat teisinio saugumo

principu, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama, nesant šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyto paskelbimo, kitos valstybės narės nei buveinės valstybė narė teismui pripažinti reorganizavimo priemonės, kuria dalis kredito įstaigos prievolių ir įsipareigojimų buvo perduota laikinam bankui, pasekmes, prieš pareiškiant ieškinį tame teisme.

74 Kaip nurodo nacionalinis teismas, neabejotina, kad Portugalijos banko BES atžvilgiu priimtas 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimas ir 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimai, kuriais dalis šios kredito įstaigos turto ir įsipareigojimų buvo perduota laikinam bankui, t. y. *Novo Banco*, yra reorganizavimo priemonės, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2001/24.

75 Ši direktyva, kaip matyti visų pirma iš jos 4 ir 16 konstatuojamųjų dalių, grindžiama vienybės ir universalumo principais, be to, joje nustatomas abipusio reorganizavimo priemonių ir jų pasekmių pripažinimo principas (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Banco de Portugal ir kt.*, C-504/19, EU:C:2021:335, 33 punktą), tačiau nesiekiama suderinti nacionalinės teisės aktų šioje srityje (šiuo klausimu žr. 2022 m. rugsėjo 13 d. Sprendimo *Banka Slovenije*, C-45/21, EU:C:2022:670, 121 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

76 Pagal Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalį reorganizavimo priemonės iš esmės taikomos laikantis buveinės valstybės narės teisės. Pirma, šios nuostatos antroje pastraipoje nurodyta, kad šios priemonės galioja visoje Sąjungoje pagal tos valstybės narės teisės aktus, netaikant kitų formalumų, taip pat kitose valstybėse narėse esančių trečiųjų asmenų atžvilgiu, net jei tretiesiems asmenims taikomose priimančiosios valstybės narės taisyklėse tokių priemonių nenumatyta arba neįvykdytos joms įgyvendinti numatytos sąlygos. Taip pat pasakytina, kad pagal minėtos nuostatos trečią pastraipą reorganizavimo priemonės visoje Sąjungoje taikomos, joms įsigaliojus jas priėmusioje valstybėje narėje.

77 Taigi šiose nuostatose numatyta, kad iš esmės valstybės narės, kurioje pradedama atitinkama procedūra, teisė (*lex concursus*) reglamentuoja kredito įstaigų reorganizavimo priemones ir jų pasekmes, išskyrus išimtis, reikalaujančias tam tikrais Direktyvoje 2001/24 aiškiai numatytais atvejais būtinai taikyti buveinės valstybės narės teisę (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Banco de Portugal ir kt.*, C-504/19, EU:C:2021:335, 34 ir 35 punktus ir nurodytą jurisprudenciją).

78 Dėl tokių reorganizavimo priemonių paskelbimo pirmiausia reikia pažymėti, kad pagal Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 1 dalį, jeigu reorganizavimo priemonių įgyvendinimas, dėl kurio buvo priimtas sprendimas pagal šios direktyvos 3 straipsnio 1 ir 2 dalis, gali daryti poveikį trečiųjų asmenų teisėms priimančiojoje valstybėje narėje ir jeigu buveinės valstybėje narėje gali būti apskųstas sprendimas taikyti tokias priemones, buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos, administratorius ar asmuo, kuriam tokie įgaliojimai suteikti šioje valstybėje narėje, pirmiau minėto sprendimo ištrauką paskelbia *Europos Sąjungos oficialiajame leidinyje* ir dviejuose kiekvienos priimančiosios valstybės narės nacionaliniuose laikraščiuose, kad būtų galima laiku pasinaudoti teise apskųsti sprendimą.

79 Pagal Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 1 dalį pareiga paskelbti reorganizavimo priemones siejama su dviejų kumuliacinių sąlygų įvykdymu. Pirma, numatyta, kad šios priemonės gali turėti įtakos trečiųjų asmenų teisėms priimančiojoje valstybėje narėje ir, antra, buveinės valstybėje narėje turi būti galimybė apskųsti sprendimą taikyti tas priemones.

80 Kaip teigia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, pagrindinėje byloje nagrinėjamų reorganizavimo priemonių atveju šios sąlygos yra įvykdytos. Iš tiesų, pirma, kaip Portugalijos vyriausybė patvirtina rašytinėse pastabose ir remiantis RGICSF nuostatomis, Portugalijos banko sprendimą, kuriuo patvirtinamos tokios priemonės, galima apskųsti Portugalijoje administracinės teisenos teisės aktuose nustatytomis sąlygomis. Antra, šios priemonės gali turėti įtakos pagrindinėse bylose dalyvaujantiems privatiems asmenims; jie visi gyvena (arba yra įsisteigę) priimančiojoje valstybėje narėje ir yra kredito įstaigos, kuriai buvo taikomos šios priemonės, klientai.

81 Taigi nagrinėjant šiuos prašymus priimti prejudicinį sprendimą nebūtina nagrinėti tokių sąlygų galiojimo pagal Chartijos 47 straipsnį.

82 Be to, pagal Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 4 dalį buveinės valstybės narės kompetentingos institucijos turi paskelbti sprendimo ištrauką, priimto sprendimo tikslą ir teisinį pagrindą, terminus, per kuriuos jis gali būti apskųstas, aiškiai nurodant galutines terminų datas bei visus skundą nagrinėti įgaliotų institucijų arba teismų adresus.

83 Kadangi, logiškai mąstant, buveinės valstybės narės kompetentingų institucijų pareiga skelbti, be kita ko, informaciją apie apskundimo terminus, gali būti susijusi tik su ieškiniais, kuriuos galima pareikšti šioje valstybėje narėje, reikia konstatuoti, kad
Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 1–4 dalimis siekiama reglamentuoti informacijos teikimą atitinkamos kredito įstaigos kreditoriams, kad jie buveinės valstybėje narėje galėtų pasinaudoti savo teise apskųsti sprendimus dėl šios įstaigos reorganizavimo priemonių, laikantis šios direktyvos 12 konstatuojamojoje dalyje nurodyto vienodo požiūrio į šiuos kreditorius principo.

84 Galiausiai reikia priminti, kad pagal Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 5 dalį reorganizavimo priemonės taikomos neatsižvelgiant į šio straipsnio 1–3 dalyse nustatytas paskelbimo priemones ir galioja visiems kreditoriams, išskyrus tuos atvejus, kai buveinės valstybės narės administracinės arba teisminės institucijos ar minėtas priemones reglamentuojanti tos valstybės teisė numato kitaip.

85 Vadinasi, nepaskelbus buveinės valstybėje narėje priimtų reorganizavimo priemonių Direktyvos 2001/24 6 straipsnio 1–4 dalyse nustatyta tvarka, negalima kelti abejonių dėl vienybės ir universalumo bei abipusio šių priemonių sukeliamų pasekmių pripažinimo priimančiojoje valstybėje narėje principų, paminėtų šio sprendimo 75 ir 76 punktuose. Taigi tokios informacijos nepaskelbimas negali lemti nei šių priemonių pripažinimo negaliojančiomis, nei negalėjimo remtis jų pasekmėmis priimančiojoje valstybėje narėje.

86 Atsižvelgiant į tai, svarbu pažymėti, kad Direktyvoje 2001/24 apsiribojama tik tuo, kad nepaskelbus reorganizavimo priemonių jos negali būti pripažįstamos negaliojančiomis arba jų pasekmėmis nebegalima remtis priimančiojoje valstybėje narėje, nenumatant (ir juo labiau – nesuderinant) kitų rūšių sankcijų. Todėl kiekviena valstybė narė savo nacionalinėje teisinėje sistemoje turi nustatyti procesines taisykles, skirtas iš Sąjungos teisės kylančių asmenų teisių apsaugai užtikrinti. Vis dėlto šios procesinės taisyklės neturi būti mažiau palankios, nei taikomos panašiems nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas) ir dėl jų naudojimasis Sąjungos teisės sistemoje nustatytomis teisėmis neturi tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) (2018 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Rudigier*, C-518/17, EU:C:2018:757, 61 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

87 Taip pat primintina, kad įgyvendindamos Sąjungos teisę valstybės narės privalo užtikrinti, kad būtų paisoma Chartijos 47 straipsnio – jame dar kartą patvirtintas veiksmingos teisminės gynybos principas – pirmoje pastraipoje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą (2021 m. balandžio 15 d. Sprendimo *Belgijos valstybė (Aplinkybės, susiklosčiusios po sprendimo dėl perdavimo priėmimo)*, C-194/19, EU:C:2021:270, 43 punktas).

88 Kaip nurodyta šio sprendimo 83 punkte, Direktyvos 2001/24 6 straipsnyje numatytu paskelbimu siekiama buveinės valstybėje narėje apsaugoti suinteresuotųjų asmenų (visų pirma – priimančiojoje valstybėje narėje įsisteigusių šios įstaigos kreditorių) teisę apskųsti sprendimus dėl kredito įstaigos reorganizavimo priemonių.

89 Vadinasi, jei reorganizavimo priemonės nebuvo paskelbtos laikantis Direktyvos 2001/24 6 straipsnyje nustatytų reikalavimų, buveinės valstybės narės teisė turi leisti asmenims, įsisteigusiems arba gyvenantiems priimančiojoje valstybėje narėje, kurių Sąjungos teisės garantuojamoms teisėms šios priemonės turi įtakos, apskųsti šias priemones per protingą terminą nuo tada, kai jiems buvo pranešta apie šias priemones, tie asmenys apie jas sužinojo arba turėjo sužinoti.

90 Šiuo klausimu Teisingumo Teismas yra pripažinęs, jog tai, kad teisinio saugumo, kuris apsaugo tiek suinteresuotąjį asmenį, tiek administraciją, sumetimais nustatomi protingi naikinamieji senaties terminai skundui pateikti, atitinka veiksmingumo principą (šiuo klausimu žr. 2009 m. kovo 24 d. Sprendimo *Danske Slagterier*, C-445/06, EU:C:2009:178, 32 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Teisingumo Teismas taip pat yra nusprendęs, kad tai, jog naikinamasis skundo pateikimo senaties terminas pradėdamas skaičiuoti tik nuo datos, kai suinteresuotasis asmuo sužinojo apie jam nepalankias priemones arba bent jau turėjo apie jas sužinoti, nereiškia pernelyg didelio suvaržymo (šiuo klausimu žr. 2019 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *Flausch ir kt.*, C-280/18, EU:C:2019:928, 55 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

91 Taigi nacionalinis teismas, nepaisant to, jog, kaip pažymėta generalinio advokato išvados 77 ir 86 punktuose, Direktyvos 2014/59 nuostatos netaikytinos ginčams pagrindinėje byloje, visų pirma turi atsižvelgti į Portugalijos valdžios institucijų pagal šios direktyvos 83 straipsnio 4 dalį paskelbtą informaciją, taip pat į BES ir (arba) *Novo Banco* pateiktą informaciją, kad nustatytų, nuo kada pagrindinėse bylose dalyvaujantys klientai sužinojo (arba turėjo sužinoti) apie Portugalijos banko sprendimus. Antra, nacionalinis teismas turės atsižvelgti į Portugalijos vyriausybės pastabas, prireikus – patvirtintas buveinės valstybės narės teismų praktika, kad pagal šios valstybės narės procesinę teisę, nepaskelbus apie administracinį aktą, kaip antai Portugalijos banko sprendimą dėl kredito įstaigos reorganizavimo, šį aktą galima apskųsti nuo to momento, kai nukentėjusieji asmenys sužinojo arba turėjo sužinoti apie šį aktą arba jo įgyvendinimą (priklausomai nuo to, kas įvyko anksčiau).

92 Be to, Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje nedraudžiama nustatyti protingų apskundimo terminų, siekiant užginčyti nacionalinės institucijos sprendimą dėl Sąjungos teisės įgyvendinimo ir kuris gali pažeisti kurią nors iš privačių asmenų teisių pagal Sąjungos teisę.

93 Nei pagal minėtą 47 straipsnį, nei pagal veiksmingumo principą taip pat nereikalaujama, kad buveinės valstybės narės teisėje numatytas skundas dėl sprendimo, kuriuo nacionalinė institucija priima reorganizavimo priemonę, turėtų stabdomąjį poveikį, kai šio sprendimo galiojimas *ipso jure* būtų sustabdytas, kol bus išnagrinėtas toks skundas.

94 Toliau, dėl Chartijos 21 straipsnio 2 dalyje garantuojamo nediskriminavimo dėl pilietybės principo, neteigiama (ir neįrodinėjama), kad reorganizavimo priemonių pasekmių pripažinimas priimančiojoje valstybėje narėje, kaip reikalaujama pagal Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalį, taikomas skirtingai, priklausomai nuo asmens pilietybės.

95 Galiausiai, dėl teisinio saugumo principo reikia priminti, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, pagal šį principą reikalaujama, kad, pirma, teisės normos būtų aiškios ir tikslios ir, antra, jų taikymas nuspėjamas asmenims, visų pirma kai jos fiziniams asmenims ir įmonėms gali turėti neigiamų pasekmių. Konkrečiai kalbant, minėtas principas reikalauja, kad teisės norma leistų suinteresuotiesiems asmenims tiksliai sužinoti ja nustatytų pareigų apimtį, kad jie galėtų aiškiai žinoti savo teises ir pareigas ir imtis atitinkamų veiksmų (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Banco de Portugal ir kt.*, C-504/19, EU:C:2021:335, 51 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

96 Nagrinėjamu atveju, pirma, Direktyvoje 2001/24 numatyta, kad priimančioji valstybė narė turi be jokių kitų formalumų užtikrinti buveinės valstybėje narėje priimtų reorganizavimo priemonių pasekmių pripažinimą savo teritorijoje, nepaisant to, kad šios priemonės nebuvo paskelbtos pagal šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalį. Be to, svarbu pažymėti, kad tuo metu, kai 2017 m. *Novo Banco* klientai pareiškė atitinkamus ieškinius Ispanijos teismuose, Portugalijos ir Ispanijos valdžios institucijos jau buvo keliais būdais paskelbusios apie reorganizavimo priemones. Vadinasi, tuo metu, kai *Novo Banco* klientai pareiškė atitinkamus ieškinius, jie turėjo visą reikalingą informaciją, kad, žinodami visas aplinkybes, galėtų priimti sprendimą dėl šių ieškinių pareiškimo ir tiksliai nustatyti, kuriam subjektui juos pareikšti, tačiau tai dar turės patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

97 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į pirmuosius klausimus reikia atsakyti taip: Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis ir 6 straipsnis, siejami su Chartijos 21 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsnio pirma pastraipa, taip pat teisinio saugumo principu, turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiama, nesant šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyto paskelbimo, kitos valstybės narės nei buveinės valstybė narė teismui pripažinti reorganizavimo priemonės, kuria dalis kredito įstaigos prievolių ir įsipareigojimų buvo perduota laikinam bankui, pasekmes, prieš pareiškiant ieškinį tame teisme.

Dėl antrųjų klausimų bylose C-498/22 ir C-499/22

98 Antraisiais klausimais bylose C-498/22 ir C-499/22 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis, siejama su Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa ir teisinio saugumo principu, turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama priimančiojoje valstybėje narėje pripažinti buveinės valstybėje narėje priimtos reorganizavimo priemonės pasekmes kredito įstaigai, kuri dalį savo prievolių ir įsipareigojimų perdavė laikinam bankui, kontroliuojamam Sąjungos teisę taikančios valdžios institucijos, kai šio laikino banko klientai teigia, kad jų teisėti lūkesčiai buvo grindžiami tuo, jog šis laikinas bankas, kaip matyt iš jo vėlesnių veiksmų, taip pat prisiėmė įsipareigojimus, atitinkančius visas šios kredito įstaigos prievoles ir įsipareigojimus šiems klientams.

99 Pirmiausia reikia pažymėti, kad šis klausimas grindžiamas prielaida, jog laikino banko, kaip antai *Novo Banco*, kurio kapitalą laikinai valdė valstybės narės valdžios institucija, siekdama vėliau jį privatizuoti, klientai turi teisę šio laikino banko atžvilgiu remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu.

100 Remiantis Teisingumo Teismo suformuota jurisprudencija teisėtų lūkesčių apsaugos principas yra vienas iš pagrindinių Sąjungos principų (2017 m. liepos 26 d. Sprendimo *Europa Way ir Persidera*, C-560/15, EU:C:2017:593, 79 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir jo turi laikytis ne tik Sąjungos institucijos, bet ir valstybės narės, priimdamos priemones, kuriomis įgyvendina Sąjungos teisę, visų pirma vykdydamos Sąjungos direktyvomis joms suteiktus įgaliojimus (šiuo klausimu žr. 2017 m. liepos 26 d. Sprendimo *Europa Way ir Persidera*, C-560/15, EU:C:2017:593, 79 punktą ir 2022 m. lapkričio 17 d. Sprendimo *Avicarvil Farms*, C-443/21, EU:C:2022:899, 38 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

101 Teisė remtis šiuo principu taikoma kiekvienam asmeniui, kuriam administracinės valdžios institucija sukėlė pagrįstų lūkesčių, suteikdama konkrečių garantijų (2015 m. liepos 9 d. Sprendimo *Salomie ir Oltean*, C-183/14, EU:C:2015:454, 44 punktas ir 2022 m. sausio 20 d. Sprendimo *Air Berlin*, C-165/20, EU:C:2022:42, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

102 Vis dėlto Teisingumo Teismas atsisakė pripažinti, kad šiuo principu gali būti remiamasi privatinės teisės subjekto atžvilgiu, kad būtų galima pasinaudoti teise į pirkimo pridėtinės vertės mokesčio (PVM) atskaitą (šiuo klausimu žr. 2018 m. vasario 21 d. Sprendimo *Kreuzmayr*, C-628/16, EU:C:2018:84, 47 punktą), arba nagrinėjant išimtinai tarp nacionalinių administracinių institucijų kilusį ginčą (šiuo klausimu žr. 2022 m. kovo 31 d. Sprendimo *Smetna palata na Republika Bulgaria*, C-195/21, EU:C:2022:239, 65 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją), todėl asmens teisė remtis šiuo principu pagal Sąjungos teisę apima tik konkrečias valdžios institucijos jam suteiktas garantijas.

103 Šiuo atveju, kaip pažymėta generalinio advokato išvados 98 punkte, laikino banko, kaip antai *Novo Banco* laikymas administracine institucija, įgyvendinančia Sąjungos teisę, nors jis buvo įsteigtas kaip privatinės teisės reglamentuojama kredito įstaiga, kuri, vykdydama su viešąja paslauga susijusią užduotį, pagal bendrąją teisę neturi jokių išimtinių įgaliojimų, viršytų atvejus, kai asmuo gali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu. Šios išvados nekeičia aplinkybė, kad šios kredito įstaigos akcinį kapitalą laikinai kontroliavo valdžios institucija, kaip antai Pertvarkymo fondas, siekdama ją privatizuoti. Vien dėl šios aplinkybės kredito įstaiga, veikianti konkurencingoje bankininkystės ir finansinių paslaugų rinkoje, netampa nacionaline administracine institucija.

104 Taigi į antruosius klausimus bylose C-498/22 ir C-499/22 reikia atsakyti: Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis, siejama su Chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa ir teisinio saugumo principu, turi būti aiškinama taip, kad privatūs asmenys negali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu prieš laikiną banką, t. y. privatinės teisės reglamentuojamą subjektą, neturintį išskirtinių įgaliojimų pagal bendrąją teisę ir įsteigtą kaip kredito įstaigos, kurios klientai jie iš pradžių buvo, reorganizavimo priemonės, siekdami šio laikino banko atsakomybės už ikisutartinius ir sutartinius įsipareigojimus, susijusius su sutartimis, anksčiau sudarytomis su šia kredito įstaiga. Vien dėl to, kad minėtą kredito įstaigą laikinai kontroliavo valdžios institucija, siekiant ją privatizuoti, ta kredito įstaiga, veikianti konkurencingoje bankininkystės ir finansinių paslaugų rinkoje, negali būti laikoma nacionaline administracine institucija.

Dėl trečiųjų klausimų bylose C-498/22 ir C-499/22 ir dėl antrojo klausimo byloje C-500/22

105 Trečiaisiais klausimais bylose C-498/22 ir C-499/22, taip pat antruoju klausimu byloje C-500/22 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Chartijos 17 straipsnis ir teisinio saugumo principas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos priimančiojoje valstybėje narėje draudžiama pripažinti buveinės valstybėje narėje pagal Direktyvą 2001/24 priimtų reorganizavimo priemonių, kuriomis numatyta įsteigti laikiną banką ir įsipareigojimą

sumokėti pagal ikisutartinę ar sutartinę atsakomybę mokėtinas sumas priskirti prie banko, kuriam taikomos šios priemonės, įsipareigojimų, sukeliamas pasekmes. Be to, bylose C-498/22 ir C-499/22 prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kelia klausimą, ar toks pripažinimas suderinamas su Chartijos 38 straipsniu, o byloje C-498/22 – atitinkamai su Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi.

106 Iš pradžių reikia atmesti visų pirma *Novo Banco* išsakytą argumentą, grindžiamą tuo, kad trečiasis klausimas byloje C-499/22 yra nepriimtinas, nes susijęs tik su Chartijos 38 straipsnyje įtvirtintu principu, kadangi nagrinėjamu atveju antrinės teisės aktų dėl vartotojų apsaugos, įskaitant Direktyvą 93/13, nuostatos netaikytinos. Pirma, buveinės valstybėje narėje priimtos kredito įstaigos reorganizavimo priemonės, kuria į nacionalinę teisę perkeliama Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta pareiga, pasekmių pripažinimas priimančiojoje valstybėje narėje reiškia Sąjungos teisės įgyvendinimą, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Taigi Chartija taikytina pagrindinėje byloje C-499/22 ir į šį klausimą reikia atsakyti iš esmės. Antra, bet kuriuo atveju iš pačios paskutinio klausimo formuluotės matyti, kad nacionalinis teismas klausia Teisingumo Teismo ne tik dėl Chartijos 38 straipsnyje įtvirtinto principo, bet ir dėl jos 17 straipsnyje garantuojamos teisės į nuosavybę laikymosi.

107 Taigi reikia paeiliui išnagrinėti, ar Chartijos 17 straipsnis, teisinio saugumo principas, Chartijos 38 straipsnis ir Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinami taip, kad pagal juos draudžiama pripažinti buveinės valstybėje narėje pagal Direktyvą 2001/24 priimtų reorganizavimo priemonių, kuriomis numatyta įsteigti laikiną banką ir įsipareigojimą sumokėti pagal ikisutartinę ar sutartinę atsakomybę mokėtinas sumas priskirti prie banko, kuriam taikomos šios priemonės, įsipareigojimų, sukeliamas pasekmes.

Dėl Chartijos 17 straipsnio

108 Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje numatyta, kad kiekvienas turi teisę valdyti teisėtai įgytą nuosavybę, ja naudotis, disponuoti ir palikti paveldėtojams; nuosavybė negali būti atimta, išskyrus atvejus, kai tai yra būtina visuomenės poreikiams ir tik įstatymo nustatytais atvejais bei sąlygomis laiku ir teisingai už ją atlyginant. Nuosavybės naudojimą gali reglamentuoti įstatymai, kiek tai būtina atsižvelgiant į bendruosius interesus. Be to, pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį, gali būti nustatyti naudojimosi Chartijoje įtvirtintomis teisėmis ir laisvėmis, kaip antai nuosavybės teise, apribojimai, jeigu jie numatyti įstatyme, nekeičia šių teisių ir laisvių esmės ir, remiantis proporcingumo principu, yra būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba yra reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

109 Pirma, reikia pažymėti, kad Chartijos 17 straipsnio 1 dalies nuostata, kaip nurodyta suformuotoje jurisprudencijoje, suteikiama apsauga susijusi su turtinėmis teisėmis, kurios, atsižvelgiant į atitinkamą teisinę sistemą, lemia įgytą teisinę padėtį, leidžiančią jų turėtojui savarankiškai naudotis šiomis teisėmis (šiuo klausimu žr. 2022 m. rugpjūčio 1 d. Sprendimo *HOLD Alapkezelő*, C-352/20, EU:C:2022:606, 72 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Taigi Teisingumo Teismas pripažino, kad akcijoms ar obligacijoms, kuriomis galima prekiauti kapitalo rinkose, gali būti taikoma Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje garantuojama apsauga (šiuo klausimu žr. 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimo *BPC Lux 2 ir kt.*, C-83/20, EU:C:2022:346, 40 ir 43 punktus).

110 Todėl būtina patikrinti, ar kiekvienoje pagrindinėje byloje nagrinėjama situacija susijusi su turtine teise, lemiančia įgytą teisinę padėtį, leidžiančią tokių teisių turėtojui savarankiškai jomis naudotis savo paties naudai.

111 Kalbant, pirma, apie POSB antrinėje kapitalo rinkoje įgytą privilegijuotąją obligaciją, aptariamą pagrindinėje byloje C-500/22, atsižvelgiant į šio sprendimo 109 punkte nurodytą jurisprudenciją, nekyla abejonių, kad tokia privilegijuotoji obligacija, visų pirma tiek, kiek ji iš esmės reiškia metinių pajamų mokėjimą ir, suėjus terminui, jos nominalios vertės grąžinimą, turi turtinę vertę ir jos turėtojui suteikia įgytą teisinę padėtį, leidžiančią savarankiškai naudotis iš jos kylančiomis teisėmis.

112 Toliau, kiek tai susiję su pagrindinėje byloje C-498/22 nagrinėjamu reikalavimu, iš Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencijos, kurioje aiškinamas 1952 m. kovo 20 d. Paryžiuje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos Papildomo protokolo Nr. 1 1 straipsnis, matyti, kad sąvoka „turtas“ gali apimti tiek „esamą turtą“, tiek „turtines vertybes“, įskaitant skolinius reikalavimus, pagal kuriuos suinteresuotas asmuo gali teigti turįs bent jau „teisėtą lūkestį“ veiksmingai pasinaudoti teise į nuosavybę. Kai atitinkamas turtinis interesas yra reikalavimo pobūdžio, jis gali būti laikomas „turtine vertybe“ tik tuomet, jeigu turi pakankamą teisinį pagrindą, visų pirma, kai jį patvirtina suformuota jurisprudencija (šiuo klausimu žr. 2004 m. rugsėjo 28 d. EŽTT sprendimo *Kopecký prieš Slovakiją*, CE:ECHR:2004:0928JUD004491298, 35 ir 52 punktus; taip pat 2018 m. kovo 20 d. EŽTT sprendimo *Radomilja ir kt. prieš Kroatiją*, CE:ECHR:2018:0320JUD003768510, 142 punktą).

113 Kaip pažymėta generalinio advokato išvados 111 punkte, pagrindinėje byloje C-498/22 nagrinėjamas reikalavimas yra susijęs su pagrindine kredito įstaigos pareiga grąžinti palūkanas, gautas taikant su vartotoju sudarytos hipoteka užtikrintos paskolos sutartyje įtvirtintą ir nesąžininga pripažintą „apatinės ribos“ sąlygą, tačiau šių palūkanų grąžinimas negali būti apribotas laiko atžvilgiu laikotarpiu po šios sąlygos pripažinimo nesąžininga, kaip nurodyta jurisprudencijoje, kurioje aiškinama Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 61 ir 62 punktus ir 2023 m. birželio 15 d. Sprendimo *Bank M. (Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės)*, C-520/21, EU:C:2023:478, 57 ir 58 punktus). Vadinasi, šio reikalavimo turėtojas gali bent jau teigti turįs „teisėtą lūkestį“ veiksmingai pasinaudoti teise į nuosavybę, todėl jam gali būti taikoma Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje garantuojama apsauga.

114 Galiausiai, kalbant apie pagrindinėje byloje C-499/22 nagrinėjamą reikalavimą, t. y. reikalavimą, susijusį su tuo, kad prieš J.M.F.T. ir M.H.D.S. su BES pasirašant sutartį dėl finansinės priemonės tiems asmenims nebuvo suteikta pakankamai informacijos apie tos priemonės keliamą riziką, kiek teismas turi įvertinti, ar iki sutarties sudarymo buvo pateikta pakankamai informacijos (tai taikoma jos reikšmingumui ir apimčiai), atsižvelgdamas į kiekvienos konkrečios bylos aplinkybes, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, ar šis reikalavimas atitinka šio sprendimo 110 punkte nurodytas sąlygas ir visų pirma nustatyti, ar nacionalinė teismų praktika, kurioje įtvirtinta kredito įstaigos pareiga suteikti informaciją iki sutarties sudarymo, yra pakankamai suformuota, kad asmuo, tvirtinantis, jog tokia pareiga buvo pažeista, galėtų turėti „teisėtą lūkestį“, jog jis iš tikrųjų galės pasinaudoti šiuo reikalavimu.

115 Antra, dėl klausimo, ar, kiek tai susiję su šiais reikalavimais, reorganizavimo priemonių, kurių imtasi BES atžvilgiu, pripažinimas priimančiojoje valstybėje narėje pagal Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalį reiškia nuosavybės atėmimą, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalies antrą sakinį, arba yra panašios į turto naudojimą reglamentuojančius teisės aktus, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalies trečią sakinį, Teisingumo Teismas nusprendė, kad šių reorganizavimo priemonių priėmimas priimančiojoje valstybėje narėje, kuriose, be kita ko, numatytas kredito įstaigos turto dalies perdavimas laikinam bankui yra turto naudojimo reglamentavimas, kaip tai suprantama pagal ką

tik minėtą nuostatą, galintis pažeisti šios kredito įstaigos kreditorių, pavyzdžiui, obligacijų turėtojų, kurių reikalavimai nebuvo perduoti šiam laikinam bankui, nuosavybės teisę (šiuo klausimu žr. 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimo *BPC Lux 2 ir kt.*, C-83/20, EU:C:2022:346, 50 punktą).

116 Kaip iš esmės pažymėta generalinio advokato išvados 117 punkte, šios analizės nekeičia aplinkybė, kad reorganizavimo priemonių padariniai tapo taikytini priimančiojoje valstybėje narėje, remiantis Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalyje numatyta šių priemonių tarpusavio pripažinimo pareiga.

117 Lieka patikrinti, ar, kartu aiškinant Chartijos 17 straipsnio 1 dalies trečią sakinį ir 52 straipsnio 1 dalį, galima manyti, kad reorganizavimo priemonių, pagal kurias pagrindinėje byloje nagrinėjami reikalavimai priskiriami *BES Ispanija* įsipareigojimams, pasekmės priimančiojoje valstybėje narėje yra numatytos įstatyme, nekeičia teisės į nuosavybę esmės ir yra proporcingos, turint omenyje, kad Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje numatyto proporcingumo principo laikymasis turi būti užtikrinamas būtent atsižvelgiant į nurodytą bendrąjį interesą, kuriuo siekiama pateisinti tokias reorganizavimo priemones (pagal analogiją žr. 2019 m. gegužės 21 d. Sprendimo *Komisija / Vengrija (Žemės ūkio paskirties žemės uzufruktas)*, C-235/17, EU:C:2019:432, 88 ir 89 punktus).

118 Nagrinėjamu atveju, visų pirma, aptariamose reorganizavimo priemonėse numatyti kredito įstaigos kreditorių teisių apribojimai ir jų pasekmių pripažinimas priimančiojoje valstybėje narėje grindžiami tiek Direktyvos 2001/24 nuostatomis, tiek nacionalinės teisės aktais, kuriais ši direktyva perkelta į nacionalinę teisę; Portugalijoje tai buvo padaryta RGICSF, kurio pagrindu priimtos šios priemonės, o Ispanijoje – Įstatymu Nr. 6/2005, pagal kurį šių priemonių pasekmės buvo pripažintos šioje valstybėje narėje. Be to, nors pagrindinėje byloje C-500/22 nagrinėjamas reikalavimas, kurio BES neteko 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimu, 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimais vėl buvo atgaline data perduotas BES ir priskirtas jos įsipareigojimams, reikia konstatuoti, kad galimybė tas pačias priemones pakeisti atgaline data buvo konkrečiai numatyta ne tik atitinkamose RGICSF nuostatose, bet ir 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendime, o pagal jurisprudenciją pagal Direktyvą 2001/24 buveinės valstybei narei nedraudžiama padaryti tokio pakeitimo (šiuo klausimu žr. 2021 m. balandžio 29 d. Sprendimo *Banco de Portugal ir kt.*, C-504/19, EU:C:2021:335, 61 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją). Vadinasi, atitinkamos kredito įstaigos kreditorių teisių apribojimai yra numatyti įstatyme, kaip tai suprantama pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį.

119 Be to, kadangi atitinkamos kredito įstaigos reorganizavimo priemonės ir jų pasekmių pripažinimas priimančiojoje valstybėje narėje reiškia ne nuosavybės atėmimą, bet, kaip pažymėta šio sprendimo 115 punkte, turto naudojimo reguliavimą, jos negali daryti poveikio esminiam teisės į nuosavybę turiniui ar šios teisės esmei (šiuo klausimu žr. 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimo *BPC Lux 2 ir kt.*, C-83/20, EU:C:2022:346, 53 punktą).

120 Be to, reikia konstatuoti, kad šių priemonių priėmimas ir jų pasekmių pripažinimas priimančiojoje valstybėje narėje, kaip numatyta Direktyvoje 2001/24, atitinka Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus, kaip tai suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalies trečią sakinį ir 52 straipsnio 1 dalį. Iš tiesų, kaip Teisingumo Teismas jau yra pripažinęs, tokių priemonių bankų sektoriuje priėmimas atitinka Sąjungos siekiamą bendrojo intereso tikslą, t. y. užtikrinti bankų sistemos (visų pirma – euro zonos) stabilumą ir išvengti sisteminės rizikos (šiuo klausimu žr.

2016 m. rugsėjo 20 d. Sprendimo *Ledra Advertising ir kt. / Komisija ir ECB*, C-8/15 P –C-10/15 P, EU:C:2016:701, 71 ir 72 punktus ir 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimo *BPC Lux 2 ir kt.*, C-83/20, EU:C:2022:346, 54 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

121 Galiausiai, dėl klausimo, ar Chartijos 17 straipsnio 1 dalyje numatytų teisių įgyvendinimo apribojimai, kuriuos nustato reorganizavimo priemonės ir kuriuos lemia tų priemonių pasekmių pripažinimas priimančiojoje valstybėje narėje viršija tai, kas būtina pagrindinėje byloje nagrinėjamiems bendrojo intereso tikslams pasiekti, reikia priminti, kad, pirma, atsižvelgiant į ekonomines aplinkybes, kuriomis priimtos nacionalinės priemonės, valstybės narės turi didelę diskreciją priimti sprendimus ekonomikos srityje ir gali geriausiai apibrėžti priemones, tinkamas siekiamam tikslui įgyvendinti (šiuo klausimu žr. 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimo *BPC Lux 2 ir kt.*, C-83/20, EU:C:2022:346, 55 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

122 Šiuo klausimu, kaip iš esmės nurodyta generalinio advokato išvados 119 punkte, reorganizavimo priemonės turi prasmę tik tuo atveju, jei negyvybingos kredito įstaigos (šiuo atveju – BES) turtas ir įsipareigojimai paskirstomi taip, kad būtų galima įgyvendinti šiomis priemonėmis siekiamus bendrojo intereso tikslus, t. y. garantuoti finansų sistemos stabilumą ir išvengti sisteminės rizikos.

123 Antra, reikia pripažinti, kad, kaip savo rašytinėse pastabose iš esmės nurodė Ispanijos ir Portugalijos vyriausybės, šios priemonės ir jų pasekmių pripažinimas priimančiojoje valstybėje narėje atitinka proporcingumo principą, kadangi, pagal RGICSF nuostatas, kreditoriai, kurių reikalavimai nebuvo perduoti laikinam bankui, turi teisę gauti ne mažesnę sumą nei ta, kurią jie turėtų gauti, jei visa atitinkama kredito įstaiga būtų likviduota pagal įprastas bankroto procedūras (šiuo klausimu žr. 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimo *BPC Lux 2 ir kt.*, C-83/20, EU:C:2022:346, 58 punktą).

124 Atsižvelgiant į tai, svarbu priminti, kad pagrindinėje byloje C-500/22 nagrinėjamas reikalavimas kyla iš pirkimo-pardavimo sutarties, sudarytos su *Novo Banco*, o ne su BES; sutartyje numatyta prievolė šios sutarties sudarymo dieną priklausė *Novo Banco*, remiantis 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimu, nes su šia prievole susiję įsipareigojimai buvo perduoti BES tik 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimais.

125 Tiesa, kaip nurodyta šio sprendimo 118 punkte, Direktyva 2001/24 nedraudžiama buveinės valstybei narei net ir atgaline data pakeisti reorganizavimo priemonėms taikytinas taisykles.

126 Vis dėlto tai savaime nereiškia, kad tokios atgaline data taikomos reorganizavimo priemonės jokiomis aplinkybėmis nepažeidžia Chartijos 17 straipsnyje garantuojamos teisės į nuosavybę. Iš tiesų pagal Chartijos 52 straipsnio 1 dalį ir, kaip nurodyta šio sprendimo 117 punkte, tokios reorganizavimo priemonės turi atitikti proporcingumo principą, turint omenyje, kad šio principo laikymasis turi būti užtikrinamas būtent atsižvelgiant į nurodytą bendrąjį interesą, kuriuo siekiama pateisinti minėtas priemones.

127 Nagrinėjamu atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turės patikrinti, ar laikomasi pastarojo reikalavimo; tam jis turės, be kita ko, atsižvelgti į tai, kad, pirma, 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimo 2 priedo 2 dalyje buvo aiškiai numatyta, kad tam tikras *Novo Banco* turtas ir įsipareigojimai gali būti perduoti (ar „pakartotinai perduoti“) BES, ir, antra, į tai, kad byloje C-500/22 aptariamas kreditorius vykdo komercinę veiklą.

Dėl teisinio saugumo principo

128 Dėl teisinio saugumo principo, kurio reikalavimai buvo priminti šio sprendimo 95 punkte, tariamo pažeidimo reikia pažymėti, kad pagal Direktyvos 2001/24 2 straipsnio septintą įtrauką reorganizavimo priemonės yra tos, kurios skirtos kredito įstaigos finansinei padėčiai išsaugoti ar atkurti ir kurios gali daryti poveikį trečiųjų asmenų anksčiau turėtoms teisėms, įskaitant priemones, suteikiančias galimybę sumažinti skolinius reikalavimus. Vadovaujantis šios direktyvos 3 straipsnio 2 dalimi, šios reorganizavimo priemonės galioja visoje Sąjungoje pagal jas priėmusios valstybės narės teisės aktus, netaikant kitų formalumų, taip pat kitose valstybėse narėse esančių trečiųjų asmenų atžvilgiu.

129 Kadangi neginčijama, kad 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimas ir 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimai yra reorganizavimo priemonės, kaip jos suprantamos pagal Direktyvą 2001/24, priimtos pagal RGICSF nuostatas, kuriomis buvo paskirstytas negyvybingos kredito įstaigos turtas ir įsipareigojimai, pagrindinėse bylose dalyvaujantys kreditoriai galėjo tikėtis, kad tam tikri įsipareigojimai, kaip antai įsipareigojimai dėl to, kad BES iki sutarties sudarymo pateikta informacija, nagrinėjama pagrindinėje byloje C-499/22, buvo nepakankama, arba kad tam tikros rizikos, kaip antai rizikos, aptariamos pagrindinėse bylose C-498/22 ir C-500/22, nebus perduoti atitinkamam laikinam bankui. Be to, iš 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimo 2 priedo 1 dalies b punkto v papunkčio matyti, kad BES turtui toliau priskiriami „visi įsipareigojimai ar rizikos, visų pirma susiję su sukčiavimu arba reglamentuojamojo pobūdžio nuostatų, baudžiamosios teisės arba administracinės teisės srities sprendimų pažeidimu“.

130 Tokiomis aplinkybėmis, kaip nurodyta šio sprendimo 118 punkte, pagrindinėje byloje C-500/22 nagrinėjamo reikalavimo BES neteko 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimu, ir šis reikalavimas atgaline data buvo priskirtas BES įsipareigojimams pagal 2015 m. gruodžio 29 d. sprendimus, remiantis atitinkamomis RGICSF nuostatomis.

131 Kaip yra nusprendęs Teisingumo Teismas, pagal teisinio saugumo principą draudžiama naują normą taikyti atgaline data, išskyrus atvejus, kai to reikalauja bendrasis interesas ir tinkamai atsižvelgiama į suinteresuotųjų asmenų teisėtus lūkesčius (2022 m. sausio 25 d. Sprendimo *VYSOČINA WIND*, C-181/20, EU:C:2022:51, 49 ir 59 punktai).

132 Šiuo klausimu byloje C-500/22 nagrinėjamo reikalavimo skolininko pakeitimą atgaline data galima pagrįstai pateisinti bendrojo intereso tikslu, t. y. užtikrinti bankų sistemos stabilumą ir išvengti sisteminės rizikos. Atsižvelgiant į šio sprendimo 127 punkte nurodytas aplinkybes, neatmestina galimybė, kad šiuo atveju buvo tinkamai atsižvelgta į kreditoriaus teisėtus lūkesčius, o tai bet kuriuo atveju turės patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl Chartijos 38 straipsnio ir Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies

133 Galiausiai svarbu išnagrinėti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo bylose C-498/22 ir C-499/22 iškeltus klausimus dėl nagrinėjamų reorganizavimo priemonių ir jų poveikio pripažinimo priimančiojoje valstybėje narėje suderinamumo su vartotojų apsauga.

134 Pirma, kalbant apie bylą C-499/22, reikia pažymėti, kad šie klausimai susiję tik su Chartijos 38 straipsnio, kuriame numatyta, kad Sąjungos politika užtikrina aukštą vartotojų apsaugos lygį, aiškinimu. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodo, ar šioje byloje minimi *Novo Banco* klientai laikomi vartotojais pagal Sąjungos teisės aktą, kurio pagrindu jie prireikus galėtų įgyti teisių.

135 Tokiomis aplinkybėmis atsakymas į šią trečiojo klausimo byloje C-499/22 dalį reikštų konsultacinės nuomonės pateikimą dėl hipotetinio klausimo, nepaisant Teisingumo Teismui pagal SESV 267 straipsnyje įtvirtintą teismų bendradarbiavimo sistemą pavestos užduoties (šiuo klausimu žr. 2022 m. vasario 22 d. Sprendimo *Stichting Rookpreventie Jeugd ir kt.*, C-160/20, EU:C:2022:101, 84 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

136 Vis dėlto, antra, ginčo pagrindinėje byloje C-498/22 atveju padėtis kitokia. Iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų matyti, kad šioje byloje C.F.O., vartotojas pagal Direktyvą 93/13, prašo atgaline data grąžinti palūkanas, gautas taikant vartotojo su *BES Ispanija* anksčiau sudarytos hipoteka užtikrintos paskolos sutartyje įtvirtintą „apatinės ribos“ sąlygą, teismo pripažintą negaliojančia, kuri pagal Ispanijoje pripažintas reorganizavimo priemones buvo perduota *Novo Banco*. Konkrečiai C.F.O. tvirtina, kad, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendime *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980) pateiktą Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies išaiškinimą, kadangi „apatinės ribos“ sąlyga buvo nesąžininga, *Novo Banco* privalo grąžinti visas pagal šią sąlygą nepagrįstai sumokėtas sumas.

137 Šiuo klausimu reikia priminti, kad Chartijos 38 straipsnyje nustatytas reikalavimas Sąjungos politikoje užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį taikomas visų pirma įgyvendinant Direktyvą 93/13 (šiuo klausimu žr. 2019 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Bondora*, C-453/18 ir C-494/18, EU:C:2019:1118, 40 punktą).

138 Atsižvelgiant į su vartotojų apsauga susijusio viešojo intereso pobūdį ir svarbą, Direktyvoje 93/13 reikalaujama, kad valstybės narės numatytų pakankamas ir veiksmingas priemones, užkertančias kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui pardavėjų ar tiekėjų su vartotojais sudaromose sutartyse. Tam nacionaliniai teismai turi netaikyti nesąžiningų sąlygų, kad jos nesukeltų privalomų pasekmių atitinkamam vartotojui, nebent šis tam prieštarautų (2023 m. birželio 15 d. Sprendimo *Bank M. (Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės)*, C-520/21, EU:C:2023:478, 56 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

139 Darytina išvada, kad nesąžininga pripažinta sutarties sąlyga iš principo turi būti laikoma niekuomet neegzistavusia, todėl ji negali sukurti pasekmių vartotojui. Taigi teismo konstatavimas, kad tokia sąlyga yra nesąžininga, iš principo turi lemti vartotojo teisinės ir faktinės padėties, kurioje jis būtų, jei nebūtų tos sąlygos, atkūrimą (2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 61 punktas ir 2023 m. birželio 15 d. Sprendimo *Bank M. (Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės)*, C-520/21, EU:C:2023:478, 57 punktas).

140 Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas patikslino, kad nacionalinio teismo pareiga netaikyti nesąžiningos sutarties sąlygos, pagal kurią privaloma mokėti sumas, kurios, kaip paaiškėja, yra nepagrįstos, iš principo reiškia atitinkamą tų pačių sumų restitucinį poveikį, nes nesant tokio poveikio būtų galima nepaisyti atgrasomojo poveikio, kurį Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalimi, siejama su jos 7 straipsnio 1 dalimi, siekiama daryti tais atvejais, kai pripažįstama, kad vartotojų ir pardavėjų ar tiekėjų sutartyse yra nesąžiningų sąlygų (2023 m. birželio 15 d. Sprendimo *Bank M. (Sutarties pripažinimo negaliojančia pasekmės)*, C-520/21, EU:C:2023:478, 58 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

141 Vis dėlto, nepaisant šių principinių išvadų, Teisingumo Teismas taip pat pripažino, kad vartotojų apsauga nėra absoliuti (šiuo klausimu žr. 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Gutiérrez Naranjo ir kt.*, C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980, 68 punktą).

142 Be to, nors Teisingumo Teismas pripažino, kad tvirtos ir nuoseklios investuotojų ir kreditorių apsaugos užtikrinimas visoje Sąjungoje neabejotinai susijęs su viešuoju interesu, negalima visais atvejais suteikti viršenybės tam interesui, palyginti su bendruoju bankų sistemos stabilumo užtikrinimo interesu (šiuo klausimu žr. 2016 m. lapkričio 8 d. Sprendimo *Dowling ir kt.*, C-41/15, EU:C:2016:836, 54 punktą ir 2022 m. gegužės 5 d. Sprendimo *Banco Santander (Banco Popular pertvarkymas)*, C-410/20, EU:C:2022:351, 36 punktą).

143 Kaip konstatuota šio sprendimo 120 punkte, reorganizavimo priemonių priėmimas ir jų pasekmių pripažinimas priimančiojoje valstybėje narėje, kaip numatyta Direktyvoje 2001/24, atitinka Sąjungos pripažintą bendrojo intereso tikslą, t. y. užtikrinti bankų sistemos stabilumą ir išvengti sisteminės rizikos.

144 Nagrinėjamu atveju, jei reorganizavimo priemonių pasekmės pripažįstamos priimančiojoje valstybėje narėje, kaip numatyta Direktyvoje 2001/24, vadinasi, BES toliau priskiriami įsipareigojimai ir rizikos, susiję su permokėtų palūkanų taikymu hipoteka užtikrintos paskolos sutarties, sudarytos iki 2014 m. rugpjūčio mėn. sprendimo priėmimo, galiojimo laikotarpiu. Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalyje numatyta vartotojo apsauga nuo nesąžiningų sąlygų taikymo su pardavėju ar tiekėju sudarytose sutartyse negali būti tokia plati, kad būtų neatsižvelgiama į buveinės valstybės narės priimtose reorganizavimo priemonėse nustatytą turtinių įsipareigojimų paskirstymą žlugančiai kredito įstaigai ir laikinam bankui.

145 Iš tiesų, jei Direktyva 93/13 suteikiama apsauga turėtų leisti bet kuriam priimančiosios valstybės narės vartotojui, žlugančios kredito įstaigos kreditoriui, sutrukdyti pripažinti priemones, kuriomis buveinės valstybė narė paskirstė turtinius įsipareigojimus tai kredito įstaigai ir laikinam bankui, šios valstybės narės valdžios institucijų įsikišimas, siekiant apsaugoti bankų sistemos stabilumą, galėtų tapti neveiksmingu visose valstybėse narėse, kuriose veikia tos kredito įstaigos filialai.

146 Šiuo klausimu taip pat svarbu pažymėti, kad, atsižvelgiant, pirma, į šiomis priemonėmis siekiamą tikslą ir jų pasekmių kitose valstybėse narėse pripažinimą, t. y. išvengti to, kad, atsižvelgiant į glaudžią bankų rinkų integraciją Sąjungoje, kredito įstaigos žlugimas galėtų netiesiogiai padaryti sisteminės žalos šių rinkų, ir, apskritai, Sąjungos vidaus rinkos stabilumui, ir, antra, į tai, kad šiuo atveju Portugalijos kompetentinga institucija BES atžvilgiu ėmėsi reorganizavimo priemonių, ši byla akivaizdžiai skiriasi nuo bylos, kurioje priimtas 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimas *Gutiérrez Naranjo ir kt.* (C-154/15, C-307/15 ir C-308/15, EU:C:2016:980).

147 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiuosius klausimus bylose C-498/22 ir C-499/22, taip pat į antrąjį klausimą byloje C-500/22 reikia atsakyti, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalis, siejama su Chartijos 38 straipsniu, ir Chartijos 17 straipsnis bei teisinio saugumo principas turi būti aiškinami taip: jais iš esmės nedraudžiama priimančiojoje valstybėje narėje pripažinti buveinės valstybėje narėje pagal Direktyvą 2001/24 priimtų reorganizavimo priemonių, kuriomis numatyta įsteigti laikiną banką ir įsipareigojimą sumokėti pagal ikisutartinę ar sutartinę atsakomybę mokėtinas sumas priskirti prie kredito įstaigos, kuriai taikomos šios priemonės, įsipareigojimų, sukeliamų pasekmių.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

148 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

1. **2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo 3 straipsnio 2 dalis ir 6 straipsnis, siejami su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 21 straipsnio 2 dalimi ir 47 straipsnio pirma pastraipa, taip pat su teisinio saugumo principu,**

   turi būti aiškinami taip:

   pagal juos nedraudžiama, nesant šios direktyvos 6 straipsnio 1 dalyje numatyto paskelbimo, kitos valstybės narės nei buveinės valstybė narė teismui pripažinti reorganizavimo priemonės, kuria dalis kredito įstaigos prievolių ir įsipareigojimų buvo perduota laikinam bankui, pasekmes, prieš pareiškiant ieškinį tame teisme.

2. **Direktyvos 2001/24 3 straipsnio 2 dalis, siejama su Pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnio pirma pastraipa ir teisinio saugumo principu,**

   turi būti aiškinama taip:

   privatūs asmenys negali remtis teisėtų lūkesčių apsaugos principu prieš laikiną banką, t. y. privatinės teisės reglamentuojamą subjektą, neturintį išskirtinių įgaliojimų pagal bendrąją teisę ir įsteigtą kaip kredito įstaigos, kurios klientai jie iš pradžių buvo, reorganizavimo priemonę, siekdami šio laikino banko atsakomybės už ikisutartinius ir sutartinius įsipareigojimus, susijusius su sutartimis, anksčiau sudarytomis su šia kredito įstaiga. Vien dėl to, kad minėtą kredito įstaigą laikinai kontroliavo valdžios institucija, siekiant ją privatizuoti, ta kredito įstaiga, veikianti konkurencingoje bankininkystės ir finansinių paslaugų rinkoje, negali būti laikoma nacionaline administracine institucija.

3. **1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis, siejama su Pagrindinių teisių chartijos 38 straipsniu, ir šios Chartijos 17 straipsnis bei teisinio saugumo principas**

   turi būti aiškinami taip:

   jais iš esmės nedraudžiama priimančiojoje valstybėje narėje pripažinti buveinės valstybėje narėje pagal Direktyvą 2001/24 priimtų reorganizavimo priemonių, kuriomis numatyta įsteigti laikiną banką ir įsipareigojimą sumokėti pagal ikisutartinę ar sutartinę atsakomybę mokėtinas sumas priskirti prie kredito įstaigos, kuriai taikomos šios priemonės, įsipareigojimų, sukeliamų pasekmių.

Parašai.